

TEKNOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARI TAYYORLASHDA "XALQ HUNARMANDCHILIGI VA BADIY LOYIHALASH" FANIDAN TA'LIM MAZMUNI VA METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH

J.K.Tojiyev – *katta o'qituvchi*

Urganch davlat universiteti

Tayanch so'zlar: hunarmandchilik, dizayn, milliy hunarmandchilik, amaliy san'at, loyihalash, amaliy-bezak san'ati, badiiy bezash san'ati, an'anaviy (reproduktiv) texnologiya, jamoaviy o'zaro hamkorlik texnologiyasi, muammoli ta'lim, loyiha ta'limi texnologiyasi, ijodiy ustaxona texnologiyasi, kompetensiya.

Ключевые слова: ремесло, дизайн, народные ремёсла, прикладное искусство, проектирование, декоративно-прикладное искусство, декоративно-художественное искусство, традиционная (репродуктивная) технология, технология коллективного сотрудничества, проблемное обучение, технология проектного обучения, технология творческой мастерской, компетенция.

Key words: craft, design, folk crafts, practical art, designing, art and craft, traditional (reproductive) technology, collective cooperation technology, problem-based learning, project-based learning technology, creative workshop technology, competence.

"Texnologik ta'lim" yo'nalishida "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim jarayonini tashkil qilishning o'ziga xos tomonlari mavjud. Masalan, dizaynga o'rgatishda uning har bir turi bo'yicha shunga mos bo'lgan fan dasturi tuziladi, unda shu yo'nalishning o'ziga xos tomonlari, boshqa yo'nalishlardan nozik farqlari hisobga olinadi. Dizaynning barcha turlari uchun asos bo'luvchi qalamtasvir, rangtasvir, koloristika va kompozitsiya kabi fanlar barcha yo'nalishlarning o'quv rejalaridan o'rin egallaydi. Milliy hunarmandchilik va amaliy-bezak san'ati turlarining juda ko'pligi sababli "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanida ularning barchasini o'rganish imkoniyati yo'q va bunga harakat ham qilinmaydi. Shuning uchun yaqin vaqtlarga qadar fan dasturlariga respublikamiz hududlarida nisbatan keng tarqalgan kashtachilik, zardo'zlik, do'ppido'zlik, naqqoshlik, yog'och va ganch o'ymakorligi, kulolchilik kabi tarixan shakllangan asosiy turlari kiritib kelingan. Milliy hunarmandchilik va amaliy san'atning mamlakatimizda shakllanayotgan zamonaviy yo'nalishlari bo'yicha ma'lumotlar o'quv adabiyotlarida nihoyatda kam. Xalq hunarmandchiligi va amaliy san'ati bo'yicha mamlakatimiz ta'lim tizimida qo'llanilib kelinayotgan o'quv adabiyotlarida asosan hunarmandchilik turlari va maktablari, mahsulot (ko'p hollarda - naqsh) bajarish bosqichlari va texnologiyalari kabi umumiy ma'lumotlar yoritilgan. Hunarmandchilik va amaliy san'atning shakllanish va rivojlanish tarixi, dunyo xalqlari hunarmandchiligi va amaliy san'ati, o'zbek milliy hunarmandchiligi va amaliy san'atining jamiyat hayotidagi o'rniga oid nazariy ma'lumotlar o'quv adabiyotlarida nihoyatda kam va qisqa bayon etilgan. Xalq hunarmandchiligi va amaliy san'ati bo'yicha mukammal nazariy bilimlar va murakkab bo'lmagan mahsulotlarni loyihalash hamda tayyorlash ko'nikmalari maktab texnologiya o'qituvchisining kasbiy faoliyatining muhim tarkibiy qismlaridan hisoblanadi. Oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak "Texnologiya" fani o'qituvchilarini "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim mazmuni va metodlarini takomillashtirish masalalarini ko'rib chiqamiz.

Milliy hunarmandchilik va amaliy-bezak san'atini quyidagi yo'nalishlarga ajratish mumkin:

- **mahobatli amaliy-bezak san'ati** (me'moriy bezaklar, tasvirlar, relyeflarni yaratish, vitraj, mozaika);
- **amaliy-bezak san'ati** (uy-ro'zg'orda ishlatiladigan badiiy bezaklar bilan bezatilgan mahsulotlar);
- **badiiy bezash san'ati** (bayram va teatr sahnalari, ko'rgazmalar, ekspozitsiyalar, vitrinalar kabilarni badiiy bezash).

Shunday qilib xalq hunarmandchiligi va amaliy-bezak san'ati insonlarning kundalik ehtiyojlari va badiiy-estetik zaruriyatlarini qondirishga mo'ljallangan uy-ro'zg'or buyumlari va turli mahsulotlar tayyorlashga xizmat qiladigan san'at sohasi hisoblanadi [3].

Mahorat bilan tayyorlangan amaliy-bezak san'ati mahsulotlari badiiy xususiyatga va estetik sifatlariga ega bo'lib, turar-joy va interyerni bezatishga xizmat qiladi. Milliy hunarmandchilik va amaliy-bezak san'ati asarlariga liboslar, milliy bezakli matolar, gilamlar, kulolchilik va kandakorlik mahsulotlari, zargarlik va kashtado'zlik mahsulotlari kabilarni kiradi. Shuning uchun ham xalq

hunarmandchiligi va amaliy-bezak san'ati mashg'ulotlarida talabalarining bilim, ko'nikma va malakalari bilan bir qatorda badiiy, estetik didlarini rivojlanishiga ham alohida ahamiyat qaratish zarur bo'ladi. "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim jarayonida ularni shakllantirish jarayonida ta'alabalar ma'lum darajada nazariy hamda amaliy bilim va ko'nikmalarni egallashlari zarur. Bularga quyidagilarni ko'rsatish mumkin:

- talabalarda xalq hunarmandchiligi va amaliy san'atining inson hayotida va jamiyatda tutgan o'rnini haqida bilimlarni shakllantirish;
- milliy hunarmandchilik hamda amaliy-bezak san'atining o'zbek xalq san'atidagi ahamiyati va tutgan o'rnini haqidagi bilimlarni shakllantirish;
- "ustoz-shogird" an'analarini bilish;
- talabalarda fazoviy tafakkur, fazoviy tasavvur va fantaziyani rivojlantirish;
- amaliy-bezak san'ati turlari bo'yicha mahsulot tayyorlash tartiblari va qoidalarini o'rgatish;
- talabalarda stil va ranglar uyg'unligi sezgisini shakllantirish;
- badiiy ifodalash vositalari (chiziq, ritm, rang, proporsiya, shakl, kompozitsiya va h.)dan o'rinli foydalanish malakalarini shakllantirish;
- amaliy-bezak san'ati va xalq hunarmandchiligida qo'llaniladigan har xil materiallar va texnologiyalarda ishlash ko'nikmalarini shakllantirish;
- hunarmandchilik va amaliy-bezak san'ati asarlarini tushunish va ularni muhokama qilib, baholay olish ko'nikmalarini rivojlantirish.

Pedagog esa o'z navbatida talabalar "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan bilim, ko'nikma va malakalarni egallashlari hamda o'zlashtirishlari uchun qulay sharoit yaratishi va talabalarining harakatlarini zarur yo'nalishga yo'naltirib ta'lim samaradorligiga erishishi kerak.

Qo'yilgan maqsad va vazifalarga erishish uchun ta'lim jarayonida pedagog ta'limning samarali metod va vositalaridan hamda texnologiyalaridan foydalanadi. Ko'p sonli ta'lim texnologiyalaridan talabalarni xalq hunarmandchiligi va amaliy-bezak san'atiga o'rgatish uchun mos keladigan quyidagi turlarini ko'rsatish mumkin.[2]

An'anaviy (reproduktiv) texnologiya.

Talabalarga reproduktiv xarakterdagi rol va ijrochilik funksiyalari beriladi. Pedagog faoliyati asosan tushintirish, harakatlarni ko'rsatib berish, ularni talabalar tomonidan bajarilishini baholash va to'g'rilab borishdan iborat bo'ladi. Ushbu texnologiya har qanday ta'limda va barcha yo'nalishlarda qo'llaniladi, chunki pedagogning tushintirishi va o'xshash misollarni ko'rsatib berishsiz ta'lim o'zining mohiyatini yo'qotadi.

Jamoaviy o'zaro hamkorlik texnologiyasi.

Ushbu texnologiyadan "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim jarayonida ham foydalanish mumkin. Jamoaviy o'zaro hamkorlik texnologiyasi avvalambor talabalar jamoasini jipslashtirish, ularni birgalikda ishlashga o'rgatish, ishlarni hammaga taqsimlash va jamoa oldida o'z ishiga javobgarlikni zimmasiga olishni o'rgatishni nazarda tutadi. Chegaralangan vaqt davomida alohida talaba bajara olmaydigan yirik loyiha, hunarmandchilik yoki amaliy-

bezak sanati mahsulotini tayyorlashda ushbu texnologiya samarali natijalarni ko'rsatadi.

Muammoli ta'lim texnologiyasi.

Ushbu texnologiya talabalarda mustaqillikni rivojlantirish va qo'yilan vazifaning ijodiy yechimini topishga yo'naltirilganligi sababli undan "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanida foydalanish mumkin. Masalan, pedagog tomonidan talabalarga har safar biror narsa (sovg'a buyumlari, mavzuli taklifnoma, intervyer va h.)ni badiiy bezash yoki tayyorlash vazifasi topshirilganda talabalar uni qanday uslub, rang va texnikada bajarish muammosiga duch keladilar. Talabalar mahsulotni qanday uslub va texnikada bajarish bo'yicha g'oya va uning yechimini va bir vaqtning o'zida shu uslublar hamda mahsulot tayyorlash texnologiyalarini turlari izlab boshlaydilar. Shu ishlar natijasida talabalar badiiy mahsulotlarni tayyorlaytir. Shu o'rinda qayd qilib o'tish zarur-ki talabalarning ijodkorlik va tadqiqotchilik qobiliyatlari har xil bo'lganligi sababli ular tomonidan tayyorlangan mahsulotlar ham turlicha darajada bo'ladi. Tadqiqot jarayonida talabalar yangi nazariy bilimlar va amaliy ko'nikmalarni egallaydilar.

Loyiha ta'limi texnologiyasi.

Ushbu texnologiya ko'proq amaliy ta'lim mashg'ulotlariga mo'ljallangani uchun u rassomlar, dizaynerlar va hunarmandchilik va amaliy san'at bo'yicha mutaxassislar (ustalar) tayyoplashda asosiy ta'lim texnologiyalaridan hisoblanadi.

Ijodiy ustaxona texnologiyasi.

Rassomlar, dizaynerlar, hunarmandlar va xalq ustalari odatda o'z "asar" (mahsulotlar)ini ustaxonalarida yaratadilar va ko'p hollarda har birining o'ziga xos bo'lgan ish uslubi bo'ladi. Talabalarni shu ustaxonalarga tashrifini uyushtirish texnologik jarayon bilan yaqindan tanishish, amaliy ko'nikmalarining shakllanishida katta samara beradi. Ushbu texnologiyaning dolzarbligi uni yangi materialni o'zlashtirish bilan bir qatorda oldin o'rganilgan materiallarni takrorlash va mustahkamlashda ham foydalanish mumkin. "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim jarayonida pedagog pedagogik texnologiyalar bilan bir qatorda ushbu fanning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib unga ko'proq mos keladigan boshqa metod va ta'lim vositalarni ham tanlashi mumkin. Talabalarni xalq hunarmandchiligi va amaliy-bezak san'atiga o'rgatishda muloqot metodi, monolog metodi, namoyish qilish metodi, illyustrasiya metodi kabilar va har xil mashqlardan foydalanish mumkin.

"Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim jarayonida murakkab metodlar ham o'z o'rniga ega bo'lib ulardan an'anaviy metodlar bilan birgalikda, cheklangan tarzda foydalaniladi. Monolog metodi yordamida pedagog talabalar oldiga vazifani qo'yadi, mavzuni tushintirib ish yakuniga qadar erishilishi lozim bo'lgan mashg'ulotning asosiy maqsadlarini belgilaydi. Muloqotlar metodi yordamida talabalar ish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni qanday hal qilish mumkinligini so'rab olishlari mumkin. Tushintirish metodi pedagogga o'zining shu sohadagi bilim va tajribalarini talabalarga yetkazishiga xizmat qiladi. Ushbu metod yordamida talabalar o'zlari bajarayotgan ish jarayonida qo'llashlari uchun zarur bo'lgan nazariy ma'lumotlarni oladilar va undan amaliy foydalanadilar. Bu metodda

pedagog bilimlarni tayyor holatda talabalarga yetkazadi. Hunarmandchilik, amaliy-bezak san'ati va badiiy loyihalashdan ta'lim jarayonida ko'rgazmali va amaliy metodlar eng samarali hisoblanadi. Amalda rassomlar, sahna bezovchi rassomlar, dizaynerlar va turli yo'nalishlardagi hunarmandchilik va amaliy-bezak san'ati ustalarini tayyorlash jarayoni illyustrasiya va ko'rgazmali materiallar, model va maketlar yordamida tashkil qilinadigan amaliy mashg'ulotlardan tashkil qilinishi samarali bo'ladi.

Illyustrativ va ko'rgazmali metodlar talabalarga har xil mashqlarni, masalan, gihrlarni bajarish ketma-ketligi – algoritmini tushintirishda eng samarali vosita hisoblanadi. Talabalarni xalq hunarmandchiligi va amaliy-bezak san'atiga o'rgatishda har xil ko'rgazmali va illyustrativ materiallar ularda o'rganilayotgan mavzu bo'yicha yaqqol tasavvur hosil qiladi. Ta'lim jarayonida talabalar ko'rgazmali vositalarni ko'rib chiqib, tahlil qilishlari va o'zlari uchun zarur ma'lumotlarni olishlari mumkin. Bu ikkala metodning afzallik tomonlari shundan iboratki, unda talabalar o'rganilayotgan ob'yekt yoki hodisa haqida faqat eshitib qolmasdan bevosita uning o'zini ko'rib, shaxsiy tasavvurlarga ega bo'ladi va ushbu materialni o'zlashtirishlari osonlashadi. Ko'rgazmali metodning kamchiliklaridan biri – har xil kishilarda xotiraning har xil ko'rinishlari ustunlik qiladi: kimdadir eshitish xotirasi kuchli bo'sa boshqa birovlarda ko'rish, ya'ni obrazli xotira rivojlangan bo'ladi.

Xalq hunarmandchiligi, amaliy-bezak san'ati va badiiy loyihalashdan ta'lim jarayonida mashqlar metodi eng ko'p qo'llaniladi. Talabalar har xil reproduktiv, grafik mashqlar bajaradilar va undan keyin o'zlashtirilgan bilim, ko'nikma va malakalardan foydalanib bajariladigan ijodiy mashqlarni bajarishga o'tadilar va yangi ish yoki mahsulotning har xil variantlari yoki kombinatsiyalarini o'ylab topadilar. Bu metod talabalarning ijodkorlik bo'yicha o'zini o'zi rivojlantirish, turli qobiliyatlarini shakllantirish imkoniyatlarini kengaytiradi. Ijodiy mashqlarning afzalligi ular talabaning ijodiy qobiliyatlarining rivojlanishiga ko'maklashishida bo'lsa, kamchiligi ijodiy mashqlar talaba aniq bilimlarni egallashiga xizmat qilmaydi.

"Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan o'quv mashg'ulotlarining asosiy qismi amaliy mashg'ulotlar shaklida tashkil qilinishi ta'lim samaradorligini oshiradi. Har bir amaliy mashg'ulotda oldin nazariy ma'lumotlar bayon qilinadi. Talabalar amaliy mashg'ulotlarda o'rganilayotgan amaliy-bezak san'ati turlaridan, masalan, naqsh bajarish usullarini zamonaviy texnologiyalarni hisobga olgan holda bosqichma-bosqich o'rganib boradilar.

Yuqoridagilardan xulosa qilishimiz mumkin-ki, xalq hunarmandchiligi, amaliy-bezak san'ati va badiiy loyihalashdan ta'lim jarayoni talabalarda shu yo'nalishlar bo'yicha kompetensiyalar, bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirishga qaratilgan bo'ladi. Ushbu fandan ta'limning o'ziga xos xususiyatlariga bog'liq holda mavjud zamonaviy ta'lim metodlarining barchasidan foydalanish mumkin emas, pedagog illyustrasiyalari tushintirish, namoyish qilish metodlarini qo'llashi va har xil mashqlardan foydalanishi mumkin. "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim jarayonida ko'rgazmali va amaliy metodlar eng samarali hisoblanadi.

Adabiyotlar

1. 60112300 – Texnologik ta'lim bakalavriat yo'nalishining malaka talablari [matn]. O'zR OOO'MTV, T.: 2018. 10-b.
2. Гурьев А. И. Статус межпредметных связей в системе современного образования. // Наука и школа. 2002. № 2. -С. 41-45.
3. Максимович В.Ф. Проблемы профессионального образования в области народных художественных промыслов и пути их решения [Электронный ресурс] // В.Ф. Максимович // Декоративно-прикладное искусство и образование. 2011. №1.
4. Молотова В.Н. Декоративно-прикладное искусство: учеб. Пособие. // В.Н.Молотова. 2-е изд., исправл. и доп. -Москва: Форум, 2010. –С. 288.

REZYUME. Maqolada "Texnologik ta'lim" bakalavriat yo'nalishidagi "Xalq hunarmandchiligi va badiiy loyihalash" fanidan ta'lim jarayonidagi muammolar o'rganilib, ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha takliflar keltirilgan. Jumladan talabalarning xalq hunarmandchiligi va amaliy san'ati bo'yicha ta'lim mazmunini takomillashtirish va unda talabalarning nazariy bilimlari va amaliy ko'nikmalarini rivojlantirish yo'llari hamda qo'llaniladigan ta'lim metodlarining tahlillari bayon qilingan.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматриваются проблемы в учебном процессе по предмету «Народные промыслы и художественное оформление» на направлении бакалавриата «Технологическое обучение», а также приводятся рекомендации по совершенствованию учебного процесса. В частности, описываются пути совершенствования содержания обучения у студентов по народным

промыслам и прикладному искусству, пути развития их теоретических знаний и практических навыков, а также анализ используемых при этом методов обучения.

SUMMARY. The article deals with the problems in the educational process in the subject "Folk crafts and decoration" in the direction of the bachelor's degree "Technological education", and also provides recommendations for improving the educational process. In particular, the ways of improving the content of teaching students in folk crafts and practical arts, ways of developing their theoretical knowledge and practical skills, as well as an analysis of the teaching methods in use are described.

MEKTEPKE SHEKEMGI TÁRBIYA JASÍNDAGÍ BALALARDÍN HÁREKET ISKERLIGIN ASÍRIWDÍN ZAMANAGÓY PEDAGOGIKALÍQ TEXNOLOGIYALARI

S.M.Toylibaev – *pedagogika ilimleri boyınsha filosofiya doktori*

Ózbekstan mámleketlik dene tárbiya hám sport universiteti Nókis filiali

R.D.Allambergenova – *tayanish doktorant*

Ájiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch soʻzlar: jismoniy rivojlanish darajasi, maktabgacha yoshdagi bolalar, yosh davrlari, jismoniy tarbiya, harakat koʻnikmalari.

Ключевые слова: степень физического развития, дети дошкольного возраста, возрастные стадии, физическое воспитание, двигательные навыки.

Key words: physical development degree, preschool children, age stages, physical education, motor skills.

Mektepke shekemgi tálim sistemasın rawajlandırıw tuwılǵannan mektepke shekemgi bolǵan jastaǵı balalardıń fizikalıq iskerligin asırıw, fizikalıq qábiliyetlerin rawajlandırıw máselelerin sheshiw ushin jańa usıllardı jaratıw, mektepke shekemgi hám baslawısh tálim mekemelerinde fizikalıq tárbiya boyınsha zamanagóy pedagogikalıq sistemalarǵı islep shıǵıw, shańaraqta jas atanalardıń perzentlerine erte tálim beriwın támiynlewshi sistemaların jolǵa qoyıw sıyaqlı máselelerdi sheshiw wazıypaları hám metodologiyaların islep shıǵıw záruriyatı júzege kelmekte.

Respublikamızda sonǵı jıllarda mektepke shekemgi tálim sisteması infradúzilmesin jańalaw, bunda mektepke shekemgi tálim sistemasınıń tálim sıpatın hám materiallıq-texnikalıq jaqtan jańa basqıshqa alıp shıǵıw wazıypası belgilep berilgen. Mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalardıń qamırıp alıw dárejesin áyne 5-6 jas kesiminde 85-90% ke asırıw, shetki hám awıllıq jerlerinde jeke hám mámleketlik sherikshilik tiykarında iskerlik júritip atırǵan mektepke shekemgi bilim beriw shólkemlerdiń sanın hám sıpatın keskin asırıw boyınsha mámleket siyasatı dárejesindegi iri joybarlar basqıshpa-basqısh ámelge asırılıp kelmekte. Biraq, házirgi kúnde mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalardıń fizikalıq qábiliyetlerin rawajlandırıw boyınsha unamalı jumıslar ámelge asırılǵan bolsada, kompyuter yáki uyalı baylanıs qurallarında berilip atırǵan hár qıylı oınlar olardıń den-sawlıǵına, fizikalıq rawajlanıwına, tayarlıq dárejesine óz tásirin kórsetip kelmekte. «Mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalar rawajlanıwına qoyılatuǵın mámleketlik talaplarınıń» standartlastırılǵanlıǵı, mektepke shekemgi tárbiya jası dáwirindegi balalardıń 80% den artıǵı mámleketlik hám jeke menshik mektepke shekemgi bilim beriw shólkemlerine qamırıp alıńǵanlıǵın dáslep «Mektepke shekemgi tálim hám tárbiya haqqında»ǵı Ózbekstan Respublikası nızamınıń kúshke kirgenligi menen táriyplew múmkin. Usı sebepten háreketli oınlardı qollaw arqalı mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalardıń fizikalıq qábiliyetlerin rawajlandırıw hám den-sawlıǵın bekkemlew

búgingi kúndegi aldımızda turǵan aktual wazıypalardan biri bolıp esaplanadı.

Izertlewdiń maqseti mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalardıń háreket iskerligin asırıwdıń innovacion texnologiyaların rawajlandırıwdan ibarat.

Izertlewdiń wazıypası: mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalar qáddi-qáwmetin qalıplestiriwde shınıǵıwlar processine dásturiy emes bolǵan gimnastika quralların saylap alıw arqalı mikroshınıǵıwlarǵı islep shıǵıw;

Izertlewdiń obekti sıpatında mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalar menen alıp barılatuǵın dene tárbiya shınıǵıwları processı alıńǵan.

Izertlewdiń usılları. Izertlewde ilimiy-metodikalıq ádebiyat maǵlıwmatları boyınsha máseleleriń jaǵdayın úyreniw hám analiz etiw, mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalar dene tárbiyasınıń jetekshi tájriybelerin analiz etiw, pedagogikalıq baqlaw sıyaqlı usıllardan paydalanılǵan.

Mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalardıń háreket iskerligin hám fizikalıq qábiliyetlerin rawajlandırıw máselelerin unamalı sheshiw ushin mektepke shekemgi bilimlendiriw shólkemlerinde dene tárbiyası-den-sawlıqtı bekkemlew hám qosımsha dene tárbiya shınıǵıwları sturkturalı háreketli oınlar hámde oın shınıǵıwların qollanıw menen unamalı nátiyjelerge erisiw zárúr ekenligin ayqın kórinip turıptı [1]. Mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı balalardıń fizikalıq qábiliyetleri hám fizikalıq tayarlıq dárejesi izertlew alıp barılǵan basqıshqa olardıń jasqa baylanıslı morfofunkcional, psixologiyalıq hám fizikalıq ózgeshelikleri, fizikalıq júkemelerin qollanıw xarakteristikasını esapqa alǵan halda dene tárbiya trenirovkasin shólkemlestiriw formaların anıqlaw imkaniyatı xarakteristikalanǵan. Bir qatar alımlar mektepke shekemgi tárbiya jasındaǵı ballar dene tárbiya shınıǵıwları processin dúziwde áyne waqıttaǵı zamanagóy dene tárbiya talaplarınan kelip shıqqan halda balalardı hár tárepleme uyqas rawajlandırıwdıń eń optimal metodların izlep tabıw ústinde izertlewler alıp barılǵanlıǵı sawlelendirilgen [2].

Háreketli oınlar túrleri

1-keste

№	Oınlardıń atı	Oın túrleri			Oınnıń ózgesheligi		Orınlanıwı		Oynalıwı	
		Dóretiw-shilikli	Syu-jetli	Sport elementleri menen	Ápiwayı	Quramalı	Jeke	Juplı	Pred-metli	Pred-metsiz
1	Qoraz-qoraz	+			+			+	+	
2	Ala tawıq		+		+			+	+	
3	Kartoshka egiw	+		+		+	+		+	
4	Jıldam qádemler		+			+	+			+
5	Shopan		+		+		+			+
6	Aqsaq ǵargá		+			+	+			+